

Երկու վերջաբաններ՝ ուր սրբոց բա-
հիստութեամբ կը յուսան աստուածային
ողորմութեան արժանանալ:

Հոս կը դադրեցնենք մեր համեմատու-
թիւններու շարքն. յուսալով որ յիշուած-
ւերը բաւական դուրս ցայտեցուցին յա-
ւաքութեան կապը որ կայ երկու հե-
ղինակներուն մէջ:

Հ. Լ. ԱՌՃՅԱՆ

(Շարայարելի)

ՄԻԻԹԱՐ ԱՐԲԱՅ ՍԵՐԱՍՏԱՑԻՈՅ

ԿԵՆՍԱԿՐՈՒԹԻՒՆԸ

«Բենեդիկտեան Պատմական Հանդէսն»
«Rivista Storica Benedettina»
1906էն ի վեր հրատարակեց Մեծ. Հ.
Բարսեղ Վրդ. Սարգիսեանի մէկ մանրա-
կրկիտ ուսումնասիրութիւնը Միխիթար
Աբրայ Պետրոսեանի Վարուց վրայ, հի-
մնադիր այն միանձանց՝ որոնք իր ա-
նուամբ Միխիթարեան (Mechitaristi կամ
Mechitariani) կը կոչուին: Իսկ այժմ
կը ծանուցանէ ստուար հատորի մը մա-
սին որ Մեծ. Հ. Մինաս Վրդ. Նուրի-
խան, Աղերասարկու Նոյն ծառային Պա-
տուծոյ Երանացուցման Դատին՝ լիակա-
տար՝ ի լոյս կ'ընծայէ: Միխիթար Աբրայի
հիմնած միաբանութեան մասնաւոր նպա-
տակն է՝ իւր ամբողջ ու լաւագոյն ոյժը
նուիրել Հայաստանի մէջ կաթողիկէու-
թիւնը տարածելու, թէ՛ իւր քարոզիչներն
ունենալով հոն և թէ՛ միջոցներ հայթայ-
թելով այդ գաւառներու առաքելութեան
համար, մասնաւորապէս տպագրութեամբ:
Պէտք է աւելցնել նաև, թէ ինչպիսի՝ և
աննդով ու ջանքով սկսուած է գործը,
նոյն իսկ ամէն տեսակ դժուարութեանց
մէջ՝ որ անյադիթի կը թուէին:

Միխիթար Աբրան ծնած է 1677 փետր.
17ին Փոքր Ասիոյ Սեբաստիոյ քաղաքը.
իր երիտասարդութիւնն անցուց ամենա-
դառն նեղութեամբ և ամենաթշուառ հի-

ւանդութիւններով: Իւր պատանութեան
լուսատու եղաւ Նիմֆուրիւն Քրիստոսի ու-
կեղինիկ զբոյլը և դարձաւ խորհրդական
լոյս մը հոգւոյ խաղաղութեան, կարգաւոր
եռանդեան և ամբողջական վստահութեան
առ Սատուած: Հալածանքներն հակայ դար-
ձուցին իր մէջ՝ կաթողիկէութիւնն ի Հա-
յաստան տարածելու եռանդը և ամրա-
պնդեցին իւր փարուսը Հոռովմայ Առա-
քելական Աթոռոյ: 1697ին միակեցական
հաստատութիւն մը հիմնելու առաջին գա-
ղափարն յայտնեց, և քանի մը տարի ետքը,
իր քով հաւաքեց աղօթքի և մեռուցման
կեանք մը վարելու ցանկացող մի քանի
երիտասարդներ, հեռու՝ աշխարհի պեր-
ճանքներէն, ապագային՝ Աստուծոյ փա-
ռաց համար և ազգին հոգեկան բարւոյն
ի նպաստ ընկերութիւն մը ձևացնելու
մտքով: Հազուադուր խոհեմութեամբ ձե-
ւացաւ առաջին խումբը՝ տասն աշակերտ-
ներէ կազմուած, որոնք արդէն Սատու-
ծաբանութեան տոքտոր էին (կամ վար-
դապետ, ինչպէս կը կոչուին Հայոց մէջ),
և որոնք իրենց մակդիր սահմանեցին «Որ-
դեգիր Կուսին, Վարդապետ Ապաշխարու-
թեան» (էջ 112): Նոր միաբանութիւնը
իւր գոյութեան առջի տարիներն անցուց
ի Մօսոն Մոռէայի մէջ՝ վերջին աստի-
ճանի աղքատութեամբ և տառապանքնե-
րով:

Ապա ունեցաւ երկար ու տաժանալից
բանակցութիւնները՝ Ս. Գահէն հաստա-
տութիւն առնելու համար: Մինչդեռ Մը-
խիթար իւր խմբագրած վանական կա-
նոնները ներկայացուցած էր կղեմէս ԺԱԻ,
ու քննութեան տակ էին՝ զանազան զան-
գատներ հասեր էին ի Հոռովմ իւր նոր
քարոզչաց մասին: Այսպէս անցաւ ամ-
բողջ հինգ տարի՝ մինչէ որ ցրուեցաւ
փոթորիկը և կարելի եղաւ նորէն գոր-
ծելը շարունակել: Շատ նպաստեց կաս-
կածանքները փարատելուն մէջ՝ Քարոզ-
չաց կարգին պատկանող Կորնթոսի Վի-
ճակաւոր Անճէլոյ Մարիա Գարինի ար-
քեպիսկոպոսին ընդարձակ և հեղինակաւոր
վկայագիրը:

1711ի օգոստոսին՝ Հաւատոյ Տարածման Ս. Ժողովը Նոր Միաբանութեան ազատութեան թողուց ընտրելու Եկեղեցիէն հաստատուած երեք կանոններէն մին — Ս. Բարսիլի, Ս. Օգոստինոսի և Ս. Բենեդիկտոսի — պատուիրելով որ ամբողջ նոր քարոզիչները իրենց ուխտը կատարեն թեմական արքեպիսկոպոսին դիմաց, աւելցնելով Առաքելութեան նուիրուելու մասնաւոր ուխտը։ Միխիթար Իսկոյն կատարեց գանոնը ուրիշ երկու հարց հետ մեկտեղ ի Նարիխ՝ ուր կը գտնուէր Գարլինի արքեպիսկոպոսը։ Գալով կանոններուն՝ ընտրուեցաւ Ս. Բենեդիկտոսինը, վասն զի թէ՛ աւելի յարմար էր նոր հաստատութեան և թէ ծանօթ էր Հայոց մէջ (էջ 142-144)։ Սակայն ինքնին կը հասկցուի որ Միխիթարեանց Սահմանադրութիւնը, հիմն ունենալով հանգերձ Բենեդիկտեան կանոնները՝ բարեկարգական պատուէրներու ժողովածոյ մ'է, որ նպատակ ունեցած է կազմելու և կառավարելու վանական հաստատութիւն մը, մասնաւորապէս քարոզչութեան գործոյն նուիրուած։

Այս է Միխիթար Աբբայէ հիմնուած Միաբանութեան ծագման պատմութիւնը։ Վերջը, 1717ին, Նոր Միաբանութեան կենդրոնական աթոռը հաստատուեցաւ Ս. Ղազարու կղզւոյն մէջ, որ շատ հեռու չէ Վենետիկէն, և դեռ այսօր Ս. Ղազարու մենաստանին մէջ կը դաստիարակուին և կը հրահանգուին երիտասարդ մարտիկներ Հայաստանի առաքելութեան համար։

Միխիթար Աբբայ մեռաւ 1749ին ապրիլ 27ին՝ սրբութեան համբաւով։

Մեծ. Հ. Մինասայ շարահիւսած կենսագրութիւնը ցոյց կու տայ և գրեթէ ուրիշ կը քանդակէ Միխիթարայ իրական պատկերը՝ թէ վերածնութեան, թէ ազգին քաղաքական ու կրօնական բարեւաւորեանց հոգոց և մտածութեաց մէջ և թէ Հաւատքի համար կրած նեղութեանցը մէջ, իր անձի և ուրիշներու պաշտպանութեան համար, լուսաբանելով անրնկենցի եռանդով և խմաստուն նրբամտութեամբ զա-

նազան բարեկարգական կէտեր՝ որ ամէն ժամանակ վիճարանութեան նիւթ եղած էին և ցաւալի երկպառակութեան աղբիւր։ Զանազան խնդիրները լուսաբանուած են ժամանակակից վաւերագրութեան և Հայաստանին սովորութեան ու ժամանակին բարուց լիուլի կատարեալ տեղեկութեամբ. որով ընթերցողը միշտ հետ հետէ կը հետաքրքրուի յստակ ու պարզ պատմութեան և զինքը կը գտնէ մերիչէն և ներկայէն շատ տարբեր աշխարհի մը մէջ։

Բազմաթիւ փորագրութիւններ կը յագեցնեն աչքը և կը կրկնապատկեն զբքին արժանիքը, որուն նպատակն է ծանօթացնել, նաև խտալիոյ՝ մի մարդու գործը, սուրբ վարքով, որ ունեցաւ և ունի խտալիոյ հետ շատ կապեր։

Մատեանն ընծայուած է առ Պիոս Ժ. «Ջերմեռանդն փափագող — թէ՛ Վենետիկ Պատրիարքութեան օրովը — թէ՛ Փահլայսպետական գահոյից վրայ — խորաններու վրայ տեսնելու զՄիխիթար Աբբայ Սեբաստացին»։

P. L.

Հոս ուրախութեամբ կ'արձանագրենք Ն. Սրբութեան Պիոս Ժ. Փահլայսպետի հաճութիւնը՝ իրեն ձօնուած ծառայ Աստուծոյ Միխիթար Աբբասօր վարուց կենսագրութեան մասին, շնորհելով մասնաւոր ունկնդրութիւն անոր հեղինակ Հ. Մինաս Վ. ի «Osservatore Romano» թ. 186, 19 Մայիս 1914 (որմէ վերջ նաև «Corriere d'Italia» և «La Vera Roma» լրագրները) իր սիւնակներուն մէջ սոյն Ունկնդրութիւնը հետեւեալ կերպով հաղորդեց։

Փահլայսպետական Ունկնդրութիւն

Սուրբ Հայրը մասնաւոր ունկնդրութեան ընդունեցաւ Մեծ. Հ. Մինաս Վրդ. Նուրիխան Վենետիկ Միխիթարեանը, որ իրեն ներկայացուց Հայաստանի Առաքելութեան նուիրուած Միխիթարեան Հարց կարգին Հիմնադիր Սեբաստացի Միխիթար Աբ-

բայ Պետրոսեանի վարուց նոր կենսագրու-
թիւնը:

Երկասիրութիւնը որ նշանաւոր դեր մը
պիտի կատարէ Հայաստանի կաթողի-
կէութեան պատմութեան համար՝ ընծա-
յուած է Սրբազան Փահանայակոտին:

Ս. Հայրը՝ որ իր վիճակէն Պատրիար-
քութեան օրէն կատարեց ծառային Աս-

տուծոյ Երանացուցման Դատին պատրաս-
տութեան նուիրուած նախնական Դատաս-
տանները, հաճեցաւ ընդունիլ որդիական
նուէրը և ուրախակցութիւն յայտնելով
Դատին Աղերսակու Հ. Մինասայ՝ երկա-
սիրած զործոյն համար՝ շնորհեց իր Ա-
ռաքեալական Օրհնութիւնը:

Հ. Ղ. ՏԱՅԵԱՆ

ՍՐԲԱԶԱՆ ՏԵԱՌՆ ՄԵՐՈՅ

ՏԵԱՌՆ ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍԻ ՊԱՊԻՆ ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴԻ

ԹՈՒՂԹ ՀԱՆՐԱԿԱՆ ԱՌ ՄԻՍՈՆԱՐՍ ԿԱՐԳԵԱՍ ԸՆԴԻ ԱՐԵՒԵԼՍ

ՅԱՂԱԳՍ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍԻՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ ՅՈՒՆԱՅ ԵՒ ԱՅԼՈՅ ԱՐԵՒԵԼԵԱՅՅ

Հարիւր վաթսուն տարի վերջ երբ վերստին կը հրատարակենք այս հոչաւ
կաւոր կոնդակը, իմն Թարգմանութեան ձեւովն ու լեզուով, դիտումսին է մի
միայն ցուցնել թէ ինչպէս Հռովմէական Ս. Եկեղեցին միշտ նախանձախնդիր
եղած է Արեւելեան Եկեղեցեաց ծէսերու եւ արարողութեանց հայրս պահպա-
նութիւնս. եւ եթէ երբեք ուզած է, կամ թող տուած է փոփոխութիւններ
մուծանել անոց մէջ, ըրած է զայն պարզապէս խափանելու համար մոլորու-
թիւն մը սպառնացող վտանգը, որ այլ ծէսերու սխալ մեկնութիւնէ մը կընար
ծագիլ:

Այսպիսի Թանկագին յիշատակարան մը վերստին յարուցանելու յարմար
առիթ կը ներկայացնէ մեզ այն պարագայն ալ, որ նորրոտի Սրբազան Քա-
նանայապետն իւր նուիրական պաշտաման Թեալոխած պահուն, այն պահուն
յորում իւր անսխալ հովուապետի առաջնորդող ձայնը պիտի լսենք ի սփիւռս
աղետեղաց ցրուեալ հաւատացելոց հօսին, կը սեպմականէ իրեն Քննելիկոսս
հազարաամենբողբ անունն. անուն մը որ ինքնին ծրագիր մ'է ամենուն հա-
մար յուսալից եւ բերկրաւիթ:

ԲԵՆԵԴԻԿՏՈՍ ՊԱՊ

ՉՈՐԵՔՏԱՍԱՆԵՐՈՐԴ

Սիրելի որդւոյդ ողջոյն, եւ առաքելական
օրհնութիւնս

Մատուցան ի ժողով յարգելի եղբարց
մերոց՝ կարդինարաց սրբոյ հովմէական
եկեղեցւոյ՝ ոստիկանաց իրողութեանց տա-
րածման հաւատոյ, թուղթը քահանայի

որումն՝ կարգելոյ ի վարել զսրբազան
առաքելութեան պաշտօնս ի Բարալ քա-
ղաքի, զոր ուսմիօրէն կոչեն Պապոս որ
և հնգետասանօրեայ ճանապարհ հեռի է
ի Բարիլոնէ. և տուրեառիք վաճառա-
կանաց մեծահոչակ. որովք զբովք զգա-
ցոյց մեզ, թէ բազումք կան յայնմ քա-
ղաքի ուղղափառք արեւելեայ ծիսովք, այ-
սինքն Հայք կամ Ասորիք, որք չտնելով
զանպհական տաճար, զան յեկեղեցի լա-